

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Kişi-Çevre Uyumu ve İş Tutumları Arasındaki İlişkinin Öz Belirleme Teorisi İle Açıklanması
Tez Yazarı : Mehpare Tatlı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Ferda Çakmak
Tez Türü, Yılı : Doktora Tezi, 2019
Sayfa Adedi : 225

Bu araştırmada kişi çevre uyumu ve Öz Belirleme Teorisi literatürüne bağlı olarak; uyum düzeyleri ile çalışma tutum ve davranışları arasındaki ilişkilerin açıklanmasında, farklı Temel Psikolojik İhtiyaçlar'ın aracı etkileri konu alınmaktadır. Bu bağlamda yataklı sağlık kurumlarında görev yapan hemşirelik mesleği çalışanlarının kişi-örgüt, kişi-iş, kişi-grup ve kişi-yönetici uyumu algıları çeşitli işlevselleştirme ve kavramsallaştırma türleri açısından değerlendirilmektedir. Araştırma kapsamında öncelikle çalışanların farklı düzeylerde algıladıkları uyumun, örgüte duygusal bağlılık, işe bağlılık ve yardımseverlik üzerindeki etkileri incelenmiştir. Daha sonra bu etkilerin gerçekleşmesinde, Öz Belirleme Teorisi'nde Temel Psikolojik İhtiyaçlar olarak belirtilen; özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma ihtiyaçlarının tatmin edilmesinin aracılık rolü, Yapısal Eşitlik Modeli üzerinden test edilmiştir.

Araştırma modelinin bağımsız değişkenleri kişi-örgüt, kişi-iş, kişi-grup ve kişi-yönetici uyumunun, ilgili çevre düzeylerine yönelik çalışma tutum ve davranışları üzerinde önemli etkilere sahip olduğu saptanmıştır. Benzer biçimde Temel Psikolojik İhtiyaçlar'ın da niteliklerine göre farklı ilişkilerde işlevsel rol oynadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, uyum ile çalışma tutum ve davranışları arasındaki ilişkide, Temel Psikolojik İhtiyaçların aracı ve kısmen aracı etkileri olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çalışma çevreleriyle girilen etkileşimler sonucunda ortaya çıkan farklı uyum düzeyleriyle ilgili psikolojik süreçlerin açıklanmasında, bireylerin Temel Psikolojik İhtiyaçlar'ının tatmini, kullanışlı bir açıklama çerçevesi sağlamıştır. Bununla birlikte farklı çalışma çevresi düzeyleriyle algılanan uyumun, iş yerinde Temel Psikolojik İhtiyaçlar'ın tatmininde etkili unsurlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişi-Çevre Uyumu, Öz Belirleme Teorisi, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Çalışma Tutum ve Davranışları